

Branislav Ristivojević*

Pravni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

ENGLESKI KAO NADMOĆNI JEZIK U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU

Apstrakt: Pisac se u radu bavi pitanjem posledica koje ostavlja položaj engleskog jezika kao nadmoćnog u međunarodnom krivičnom pravu. Nakon nekoliko uvodnih postavki rad istražuje poreklo ovakvog položaja engleskog jezika i uzrok vidi u političkoj i ekonomskoj snazi onih kultura koje tradicionalno oblikuju međunarodne odnose, u prvom redu anglo-saksonske. Nakon toga se utvrđuje veza određenog jezika i određenog prava i zaključuje da ustrojstvo jezika ne samo da utiče na duh zakona već sa određenim jezikom dolaze i odlike određenog prava svojstvenog tom jeziku. Četvrti deo rada bavi se pitanjem primenjenih posledica koje opisani položaj engleskog jezika ostavlja, kako na sadržaj ove grane prava, tako i na njeno pravosuđe. Ovaj deo rada posebno se bavi i pitanjem delotvornosti međunarodnog krivičnog prava u okruženju nadmoći engleskog jezika gde se zaključuje da ovo stanje nagriza najvažniju svrhu jednog krivičnog prava, generalnu prevenciju. U petom delu rada istražuju nedoumice na koje nailazi svaki nadmoćni jezik u međunarodnom krivičnom pravu. Kao konačan zaključak pisac izvodi stav da su unutrašnja, a ne međunarodna suđenja za međunarodna krivična dela, jedini odgovor na sve nedoumice u koje nas dovodi opisani jezički raskorak između međunarodnog krivičnog prava i njegovih adresata.

Ključne reči: međunarodno krivično pravo, međunarodno krivično pravosuđe, engleski, jezik, jezik prava, nadmoć.

1. UVOD

Od Međunarodnog vojnog suda u Nirnbergu, preko različitih tribunala, pa sve do Međunarodnog krivičnog suda, u svim institucijama međunarodnog krivičnog pravosuđa jedan jezik je bio, i jeste, nadmoćan nad svim ostalima – engleski. Razlog za ovo stanje je jednostavan: engleski je bio, i jeste, radni jezik ovih institucija. Pri tome ništa ne menja činjenica da su i drugi jezici bili zvanično proglašavani za radne jezike ovih tela.¹ Iako su se materijali postupaka prevodili, i prevode se, na druge

* vanredni profesor, rbrane@pf.uns.ac.rs

Rad je posvećen projektu „Biomedicina, zaštita životne sredine i pravo“ br. 179079 koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije:

1 Kao najbolji primer može da se uzme tzv. Tribunal za Istočni Timor, kako je popularno nazvano Posebno veće Okružnog suda u Diliju, glavnom gradu Istočnog Timora. Iako je imao 4 zvanična

jezike, postupci su se vodili, ili se u najvećem broju slučajeva vode, na engleskom jeziku. Tako je došlo do stanja da je engleski jezik prava postao istovremeno i jezik međunarodnog krivičnog prava. Engleski živi, bitiše, biva izražavan i upotrebljavan kao jezik međunarodnog krivičnog prava.

Ova tvrdnja ne može se u potpunosti preneti i na međunarodno krivično pravo u celini. Izvori međunarodnog krivičnog prava u pravilu se pišu na više jezika koji su svi jednakog značaja.² Ipak, prethodna postavka važi u najvećoj meri kako za ovu granu prava, tako i za njeno pravosuđe. Zbog toga će se u radu zanemariti razlika između međunarodnog krivičnog prava i međunarodnog krivičnog pravosuđa, i biće naglašena samo ako je to potrebno.

Nadmoćni položaj ovog jezika u međunarodnom krivičnom pravu izaziva čitav niz nepoznanica sa kojim se službeni jezik prosečnog pravnog poretka vrlo retko sreće. Engleski kao radni jezik postupka često nije maternji jezik procesnih subjekata.³ U pravilu to pogađa optuženog, često i odbranu, i na kraju, same sudije.⁴ Svi pisani materijali postupka vode se na engleskom jeziku. Akti pravosudno-organizacione vrste, takođe se donose, u izvorniku, na engleskom jeziku. Na kraju, i sami izvori međunarodnog krivičnog prava (međunarodni ugovori), iako se prevode na mnoge jezike, pišu se u osnovi na engleskom jeziku, ili od strane ljudi koji potiču iz država anglosaksonske porodice pravnih sistema, kojima je engleski maternji. Na prvom mestu zadatak ovog rada jeste da osvetli nedoumice koje može da izazove ovako opisan položaj engleskog jezika u međunarodnom krivičnom pravu.

Pored prethodno opisanog zadatka, odnos jezika i prava u svakom pravnom poretku izaziva niz klasičnih nedoumica.⁵ Kao drugi zadatak ovaj rad će se baviti i pitanjem da li se te nedoumice pojavljuju u posebnom obliku kada je međunarodno krivično pravo u pitanju.

Na kraju uvoda svrha ovog rada može se svesti na pojašnjenje nedoumica koje se već pojavljuju, ili mogu da se pojave, a koje su uslovljene opisanim jezičkim rasporakom između međunarodnog krivičnog prava i njegovih adresata.

---

jezika: engleski, portugalski, bahasa (jezik većine stanovništva u Indoneziji) i tetum (većinski jezik lokalnog stanovništva na Timoru), engleski je preovladavao: UNTAET, Regulation No. 2000/11, *On the organization of courts in East Timor*, <http://www.eastimorlawjournal.org/UNTAETLaw/Regulations/Index.html>, 27. jul 2011. godine.

- 2 Tako, na primer, Rimski statut je prema poslednjem, 128. članu napisan na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku koji su „jednako verodostojni.“: *Rome Statute*, Article 128, http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/99_corr/cstatute.htm, 10. oktobar 2011. godine.
- 3 Piscu ovih redova nije poznat slučaj osumnjičenog pred institucijama međunarodnog krivičnog pravosuđa kome je engleski maternji jezik.
- 4 Tužilaštava ovih tela su najmanje, ili skoro nikako pogođena ovim problemom, jer su tužioci i njihovo osoblje uglavnom bili iz anglosaksonskih zemalja, ili drugih država njihovog kulturno-civilizacijskog kruga. Ova činjenica zahteva posebnu pravno-političku raspravu, kojoj ovde nije mesto.
- 5 Jedno od retkih sistemskih dela na ovu temu na našem jeziku jeste: N. Visković /1989/: *Jezik prava*, Zagreb.

2. PRETHODNA PITANJA

2.1. Da li jezik utiče na pravo ili pravo utiče na jezik?

Verovatno najvažnija odlika kulture jeste jezik.⁶ Ne postoji kulturna činjenica izvan jezičkog obzora.⁷ Kao i svako ljudsko ponašanje on zavisi od načela, pravila, normi i vrednosti koje su vezane za organizaciju društva.⁸ Samim tim on je naj-snažnije sredstvo opštenja unutar kulture i prenošenja svih njenih sadržaja.⁹ Ovo se naravno odnosi i na pravo. U obrnutom smeru uticaji takođe postoje. Ne samo da jezik utiče na pravo, već i pravo može da utiče na jezik.¹⁰ Pogrešan je zaključak da je izgrađivanje jezika podložno mnogim činiocima, ali relativno malo onim koji vode poreklo iz pravnog poretka.¹¹

Jedan od primera da se u polju jezika prava mnogo toga može izmeniti jeste upravo međunarodno krivično pravo. Ono je snažno uticalo na promene jezika prava u državama koje su najviše saradivale sa ustanovama međunarodnog krivičnog pravosuđa. Tako se u srpskom jeziku prava, danas, mnogo koriste izrazi koji su bukvalno prevedeni sa engleskog, a koji su neposredna posledica lošeg rada nestručnih prevodilaca Haškog tribunala. U srpski pravni jezik ti izrazi ušli su zahvaljujući televizijskim prenosima suđenja u Tribunalu, kao i nekritičkim korišćenjem tih prevoda u radu nevladinih organizacija koje podržavaju rad Tribunala, a koje su veoma uticajne u pravnoj profesiji u Srbiji.¹²

Tribunal je, takođe, doprineo značajnom mešanju jezika prava pojedinih država na području biše Jugoslavije. Shvativši da je jezik kojim govore Srbi, Hrvati i Muslimani, uglavnom sličan i da se pripadnici sva tri naroda međusobno razumeju iako istrajavaju na tome da su jezici različiti i da nose različite nazive koji odslikavaju nacionalnu pripadnost govornika, Tribunal je smešao sve dijalekte tog jezika i

6 „U tome je smislu svaka kultura jedna široka komunikacijska organizacija koja se razlikuje od svih drugih, ona je neka vrsta golemog povijesnog jezika, koji čak i kad se gasi ostavlja svoje globalne poruke onome tko ih želi proučavati.“: A. Poncio /1978/: *Jezična proizvodnja i društvena ideologija*, Zagreb, str. 57.

7 A. Poncio /1978/: *ibid.*, str. 180.

8 A. Poncio /1978/: *ibid.*, str. 143–144.

9 „Jezik, kao i svako drugo ljudsko ponašanje... ..ovisi... ..o normama i vrijednostima što su vezani za organizaciju društva.“: A. Poncio /1978/: *ibid.*, str. 143–144; „Jezik je jedino sredstvo u životu ljudi u kojem se na specifičan način odražava, odnosno kojim se može izraziti cjelokupno društveno saznanje stvarnosti u kojoj su se ljudi nalazili i u kojoj se nalaze.“: M. Minović /1985/: *Uvod u nauku o jeziku*, Sarajevo, str. 13, navedeno prema: M. Dundić /1988/: *Jezik u pravu*, *Glasnik AKV*, br. 10, str. 20.

10 Dimitrijević piše da je krajem prošlog veka, kada je u Srbiju uvedena železnica, bilo ustanovljeno jedno stručno telo, kojem je bio zadatak da osmisli potpuno nove stručne nazive za ovu vrstu saobraćaja. Otud u srpskom jeziku, danas pojmovi kao što su: železnica, skretnica, otpravnik vozova i slično: V. Dimitrijević /1982/: *Pravo i stvarnost*, *Advokatura*, br. 2, str. 48.

11 M. Vuković, Đ. Vuković /1981/: *Nomotehnika*, Zagreb, str. 47–48, navedeno prema: Vuk Žugić /1989/: *Jezik i međunarodni ugovori – praktični problemi*, *Glasnik AKV*, br. 4, str. 13, podnožna napomena 1.

12 Najbolji primer je reč „branjenik“ koja je bukvalan prevod engleskog izraza „defendant“, a koji se u Srbiji sve više koristi umesto izaraza „optuženi“.

izmislio naziv za taj jezik: Bosansko-hrvatsko-srpski. Pošto su prevodioci uglavnom angažovani na području Hrvatske, hrvatski dijalekt zajedničkog jezika postao je nadmoćan u prevodima, a sa njime i odgovarajući jezik prava. On sa promenljivim uspehom vrši uticaj na jezik prava u Srbiji.¹³

2.2. *Jezik prava i(li) pravnički jezik*¹⁴

Rad čija svrha nije temeljno teorijsko istraživanje odnosa jezika i prava, u načelu bi trebao da zanemari razlike između ova dva pojma, koje su uobičajene u terorijsko-pravnoj nauci.¹⁵ Ipak, postoje određene posebnosti engleskog pravničkog jezika, koje će na odgovarajućim mestima u radu biti naglašene, i zbog kojih je neophodno kratko izložiti ovu razliku.

Oko značenja ovih dvaju izraza postoje različiti stavovi u zavisnosti od toga sa kojeg stanovišta se priđe podeli. Tako, Marjanović prilazeći podeli više sa stanovišta nauke o jeziku, drži da je „jezik prava podsistem opšteg i svakodnevnog jezika“ koji se svojim osobinama razlikuje i od njega, ali i od drugih sličnih jezičkih podsistema (jezik ekonomije, medicine itd). Njegovi sadržaji su: a) neizmenjeni opšti jezik; b) izmenjeni opšti jezik; v) čisto stručni pravni izrazi; g) nepravnički stručni nazivi. Drugi i treći sadržaj čine „pravnički jezik u užem smislu“. Njime se služe pravnici kao naročiti socio-jezički skup.¹⁶ U oslonu na lingviste, Marjanović razlikuje govor (diskurs) od jezika.¹⁷ Taboroši i Podgorac, prilazeći podeli više sa terena pravne nauke, pod pojmom „jezik prava“ (Podgorac – „pravni jezik“) podrazumevaju jezik pravnih akata, a pod pojmom „pravnički jezik“ podrazumevaju jezik u svim onim slučajevima kada se pravna akta primenjuju.¹⁸ S obzirom da je zadatak ovog rada prvenstveno u oblasti prava druga podela je značajnija.

To naravno ne znači da je podela apsolutna. Mešavina jezika prava i pravničkog jezika je sasvim moguća, a u nekim slučajevima i nužna – sudska presuda je takav

13 Prevedi presuda ili optužnica Tribunala obiluju izrazima kao što su „branitelj“, „počinitelj“, „hotimice“, „nehajno“, „progon“ „utemeljeno“ i slični koji su se manje ili više ustalili u srpskom jeziku prava. Tako izraz „utemeljeno“ sa uspehom potiskuje izraz „osnovano“. Kao najžilaviji pokazali su se izraz „počinitelj“, koji se u obliku „počinilac“ toliko raširio da je potpuno potisnuo izraz „učinilac“ i izraz „osoba“ koji je skoro potpuno zamenio „lice“. Zahvaljujući ovom poslednjem Branislav Nušić se prevrće u grobu.

14 Pojedini pisci koriste nazive „pravni jezik“ i „pravnički jezik“: T. Podgorac /2006/: Složenost odnosa prava i jezika – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Kragujevac, str. 131.

15 P. M. Tiersma /1999/: *Legal Language*, University of Chicago Press, Chicago, navedeno prema: S. Taboroši /2006/: Jezik u pravu – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović) Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Kragujevac, str. 29.

16 M. Marjanović /2006/: O odnosu jezika i prava kao društvenih pojava – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Kragujevac, str. 122.

17 „Govor ili diskurs treba razlikovati od jezika kao njegove konkretne primene jezičkim radnjama.“: M. Marjanović /2006/: *ibid.*, str. 123. Marjanović poznaje 4 vrste pravničkog govora: govor zakonodavaca, govor pravne prakse, govor pravne nauke i govor građana.

18 S. Taboroši /2006/: *op. cit.*, str. 29; T. Podgorac/2006/: *op. cit.*, str. 131.

primer.¹⁹ Ovo je slučaj naročito u međunarodnom krivičnom pravu koje se širi u sadržaju putem presuda, po ugledu na obrazce delovanja anglosaksonske porodice pravnih sistema, iako strogo uzevši presude nemaju položaj izvora međunarodnog prava. Kako je došlo do ove pojave?

3. POREKLO NADMOĆI ENGLESKOG JEZIKA U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU

U pravilu, kulture koje se uslovno mogu nazvati, „naprednije“ služe kao uzor, uslovno rečeno, „zaostalijim“ kulturama na svim poljima civilizacijskih dostignuća, pa tako i na polju jezika prava:

„...među savremenim jezicima u kontaktu dolazi do međusobnih uticaja i to prije svega u obliku recepcije elemenata jezika slabijih ili podređenih društava... ..Utjecaj jezika imperijalnih sila na leksiku i sintaksu našeg pravnog jezika, pa i šire, nedovoljno je proučen, ali je općenito zapažen.“²⁰

„Naprednije“ kulture treba shvatiti kao politički snažnije i materijalno bogatije pa samim tim nadmoćnije.²¹ Jezik prava je uvek sredstvo ekonomske i političke moći vladajućeg interesa.²² Snažne države su se oduvek trudile da slabijim državama u njihovom okruženju nametnu sopstveni jezik prava ili celokupno pravo kao jedan od najvažnijih delova kulturno-civilizacijske prevlasti koja ostavlja trajan pečat moćnika na pravu, državi, ali društvenom uređenju slabijeg.²³ Ova pojava je naročito izražena u polju građanskog prava, jer je ono najbliže svakodnevnom životu ljudi.²⁴ Zahvaljujući tome ono je najpodobnije za usvajanje kulturno-civilizacijskog obrasca nadmoćnog poretka. To naravno ne znači, da ova pojava ne postoji u polju krivičnog prava odnosno međunarodnog krivičnog prava.

19 Tu nema razlike da li je u pitanju anglosaksonka ili kontinentalna porodica pravnih sistema. I na kontinentu sudije u određenoj meri stvaraju pravo dograđujući norme putem tumačenja: S. Taboroši /2006/: op. cit., str. 29.

20 Nikola Visković /1989/: op. cit., str. 28; „Latino-američki krivični zakони odražavaju izvore – španske, francuske, italijanske – kojima su se služili njihovi autori.“: Ž. Pradel /2009/: *Komparativno krivično pravo, Sankcije*, sa francuskog preveo: prof. dr O. Perić, Beograd, str. 124, podnožna napomena 422.

21 Nikola Visković /1989/: op. cit., str. 28.

22 „Kao što je naivno ne shvatiti opću razumljivost pravnog govora, još je naivnije ne shvatiti primarno klasne, pravničko-staleške i birokratske funkcije tih svojstava jezika prava.“: Nikola Visković /1989/: *ibid.*, str. 69.

23 Treba se samo setiti diplomatskih i političkih spletki, čak i pritisaka, koje su prethodile dolasku Jovana Hadžića u Srbiju 1836. godine gde je trebao da izradi građanski zakonik po ugledu na austrijski. Austrijska diplomatija je smatrala taj potez svojim velikim uspehom: D. Janković /1931/: Duh i jezik zakona, *Branič*, br. 1–2, str. 4; Slično se može reći i za pritisak kojim je bila izložena Hrvatska 1852. godine, kada joj je bukvalno naturen Austrijski građanski zakonik. Zakonik je u primeni naišao na otpor naroda: B. Marković /1939/: *Reforma našeg građanskog zakonodavstva*, Beograd, str. 27.

24 „... (građanski zakonik stvara, prim. B. R.) poredak na osnovu kojeg se obavlja najobimniji i najprisniji deo našeg života, kao poredak od koga zavisi naša porodica, naš imovina, naša društvena egzistencija...“: B. Marković /1939/: *ibid.*, str. 7.

Zahvaljujući opisanom mehanizmu radni jezici većine ustanova međunarodnog krivičnog pravosuđa jesu jezici onih kultura koje zahvaljujući svojoj nadmoći tradicionalno oblikuju međunarodne odnose, a to su anglosaksonska i francuska:

„Iz različitih razloga dve pravne kulture su najuticajnije u svetu međunarodnog javnog prava: anglo-američka i francuska.“²⁵

Sa radnim jezicima, u prvom redu engleskim, a u daleko manjoj meri francuskim, stavlja se u pogon naročit mehanizam prenošenja vrednosnog ustrojstva kultura iz koje ti jezici potiču,²⁶ ali i više od toga.

4. VEZA ODREĐENOG JEZIKA I ODREĐENOG PRAVA

Iako je preterano sužen pogled na pravo onaj koji tvrdi da je pravo prvenstveno jezički sistem,²⁷ ili još dalje da se pravo svodi samo na jezik,²⁸ ne samo pravo, već i religija, moral ili umetnost jesu odraz nekog jezika.²⁹ Tu životnu isprepletenost jezika i prava je na slikovit način izrazio Gunther:

„Jezik nije samo odeća, nego i telo prava.“³⁰

Možda još lepše jezičko uobličjenje iste stvari, iako nije na umu imala vezu jezika i prava, dala je Isidora Sekulić:

„Jezik nije haljina, nego živo meso.“³¹

Jezik, kao stvarna svest nekog društva, odražava određeni tip ekonomske i političke organizacije,³² a njegovo ustrojstvo ne samo da utiče na duh zakona,³³ nego

25 M. Damaska /2001/: *The Shadow Side of Command Responsibility*, *American Journal of Comparative Law*, no. 3, p. 459–460; J. Almqvist /2006/: *The Impact of Cultural Diversity on International Criminal Proceedings*, *Journal of International Criminal Justice*, no. 3, p. 752–753; Metodologija gonjenja međunarodnog krivičnog prava oslikava metodologiju gonjenja i kažnjavanja koja je prevladavajuća u onim državama koje su nadmoćne u međunarodnoj politici: M. A. Drumbl /2005/: *Pluralizing International Criminal Justice*, *Michigan Law Review*, no. 6, p. 1303.

26 „U riznicu maternjeg jezika jedno pokolenje za drugim ostavlja plodove... ..jednom rečju, trag celokupnog svog duhovnog života narod brižljivo čuva u svojoj reči.“: LJ. Jović /1995/: *Jezik zakona*, Beograd, str. 81.

27 N. Bobbio /1976/: *Diritto e analisi del linguaggio*, Milano, navedeno prema: N. Visković /1989/: op. cit., str. 44.

28 „...pravo jeste jezik, jer ono s čime pravnik ima posla jeste jezik i samo jezik.“: A. G. Conte /1962/: *Saggio sulla completezza degli ordinamenti giuridici*, Torino, navedeno prema: N. Visković, /1989/: ibid., str. 44.

29 Avgusto Poncio /1978/: op. cit., str. 180.

30 L. Gunther /1898/: *Recht und Sprache. Ein Beitrag zur Thema vom Juristendeutsch*, navedeno prema: LJ. Kordić /2008/: *Nemački jezik prava s povijesnog gledišta – objavljeno u: Istraživanja, izazovi i promjene u teoriji i praksi prevođenja* (priredili V. Karabalić, V. Omazić), Osijek, str. 278.

31 Navedeno prema: D. Čupić /1982/: *Komplikovanost jezika propisa, Advokatura*, br., 2, str. 39.

32 K. Marks, F. Engels /1976/: *Nemačka ideologija – objavljeno u: Rani radovi*, Zagreb, str. 375, navedeno prema: Avgusto Poncio /1978/: op. cit., str. 179.

33 „...anglicizmi iz jezika doveli su u Kvebeku do anglicizama u pravu... ..“: Ž. Karbonije /1992/: *Pravna sociologija*, Sremski Karlovci, str. 23. Ovo je sveden stav jednog velikog skupa teorijskih

je pitanje da li jezik i pravo uopšte treba razdvajati.³⁴ Budući da je jezik oblik kolektivne svesti, a pravo, između ostaloga, bitiše i u sferi svesti, sa određenim jezikom dolaze i odlike određenog prava.³⁵ Isto važi i za pravnu nauku.³⁶ Ovaj zaključak se, naravno, odnosi i na krivično pravo:

„Nauka krivičnog prava je odavno uvidela da način na koji neko društvo odgovara na ponašanja koja su protivna interesima cele zajednice, stoji u neposrednoj vezi sa stepenom kulturnog razvoja na kojoj se to društvo nalazi.“³⁷

Vrednosna potka kulture, koja je, kako vidimo osnova normativnih rešenja u krivičnom pravu, prenosi se sa određenim jezikom prava zato što je:

„...jezik prava... ...nabijen vrednosnim stavovima...“³⁸

Jezičkim podražavanjem uzora u polju jezika prava, ne usvaja se samo njegov pravnojezički obrazac, nego se usvajaju i vrednosni stavovi kulture iz koje jezik dolazi.³⁹ Tako Janković pre 80 godina piše da zakoni moraju odgovarati duhu narodnom i da moraju da budu napisani narodnim jezikom:

„Napoleonov građanski zakonik, imajući te osobine po svome dejstvu imao je mnogo više misiju i nesavrnjivo duže trajanje nego sve Napoleonove pobeđe.“⁴⁰

Mehanizam prenošenja prava putem jezika se ovde grana na dva podmehanizma.

hipoteza o vezi jezika i prava. Druga stoji upravo na suprotnom stavu. Prema njoj jezik je samo sredstvo za prenošenje prava.

34 Karbonije ovaj stav pripisuje Savinjiu: Ž. Karbonije /1992/: ibid., str. 74.

35 „Dislocirati sintaksu znači zapretiti vladavini prava u zajednici.“: D. Davie /1977/: *The Poet in the Imaginary Museum*, Manchester, navedeno prema: Ž. Karbonije /1992/: ibid., str. 27; „Utjecaj jezika imperijalnih sila na leksiku i sintaksu našeg pravnog jezika, pa i šire, nedovoljno je proučen, ali je općenito zapažen.“: N. Visković /1989/: op. cit., str. 28; M. Dundić /1988/: op. cit., str. 15; „Jezik je glavno sredstvo za razumijevanje zakona“: V. Bogišić, navedeno prema: Lj. Jović /1995/: op. cit., str. 47; Vuk Karadžić je navodno rekao: „Kod svakog su naroda najsvetije ove tri stvari: zakon, jezik i običaji. Tim se narodi jedan s drugim rođakaju i jedan od drugog razlikuju. Kako narod izgubi te tri stvari, on je izgubio i svoje ime.“, navedeno prema: B. Marković /1939/: op. cit., str. 45.

36 „Lepota razmatranja naučnih studija na drugom jeziku jeste u oslobođenju sebe od pretpostavki... ...argumenata i sleda dobro ustanovljenog diskursa. Ako ništa drugo, čitanje radova na drugim jezicima otvara mogućnosti novih saznanja i otkrića, čak i za iskusnog poznavaoa neke naučne oblasti, koja dolazi od naracije skovane, u ovom slučaju, u Parizu, za razliku od Londona ili Vašingtona.“: J. Allain /2009/: Book Review, E. Decaux, *Les forms contemporaines des l'esclavage*, Leiden p. 16–17, *European Journal of International Law*, no. 2, p. 284.

37 T. Živanović /1910/: *Osnovi krivičnog prava: Opšti deo*, Beograd, str. 3.

38 S. Taboroši /2006/: op. cit., str. 30, podnožna napomena 9; „Jezik pravnika... ...se prilagođava... ...svakoj ideologiji... ...ukoliko se približava samom sistemu vrednosti jednog društva, a naročito ideologiji i politici, on je podložan značajnim promenama...“: M. Mladenović /1982/: *Humanizacija i dehumanizacija pravničkog jezika, Advokatura*, br. 2, str. 44.

39 „Napoleon je računao na Građanski zakonik da bi srušio feudalne režime u satelitskim zemljama; tako je kasnije transplantacija francuskog pravnog sistema na prekomorske oblasti bila instrument kolonizacije; tako su, najzad, u naše doba Rusi shvatili širenje svog prava kao širenje svog društvenog sistema.“: Ž. Karbonije /1992/: op. cit., str. 190.

40 D. Janković /1931/: op. cit., str. 2.

Jedan podmehanizam, brži i češći, jeste da se sa vrednosnim stavovima odmah dolaze i krivičnopravne norme koje su njihova neposredna nadgradnja. Ovaj podmehanizam je odlika međunarodnog krivičnog prava, zato što međunarodna zajednica ne želi da sačeka ishod razvoja jedne vrlo dinamične grane prava, već prosto želi da dejstvo normi vidi odmah. O tome najbolje govori zapovedni ton tačke 4. Rezolucije Saveta bezbednosti broj 827 koja kaže da je nadležnost ovog tela prinudna i da su države obavezane da preduzmu sve mere koje su neophodne po njihovom unutrašnjem pravu da preuzmu sve odredbe Rezolucije i Statuta Tribunala, uključujući i obavezu da se povinuju zahtevima Sudskih veća tribunala za saradnju ili pomoć.⁴¹ Rimski statut nema takvu odredbu, ali i on posredno „traži“ preuzimanje odredbi međunarodnog prava u unutrašnje pravne poretke.⁴²

Drugi podmehanizam, sporiji i ređi, jeste da pravni poredak koji je usvojio neki jezik, a sa njim i vrednosnu osnovu, tokom vremena sam razvije krivičnopravne norme, koje su prirodna nadgradnja pomenutih vrednosti. Ovakav podmehanizam je odlika unutrašnjih pravnih poredaka.⁴³ Na ravni unutrašnjih pravnih poredaka nije nemoguće da se podmehanizmi prepliću, odnosno da deluju istovremeno.

5. POSLEDICE DO KOJIH DOVODI NADMOĆ ENGLESKOG KAO JEZIKA MEĐUNARODNOG KRIVIČNOG PRAVA

5.1. Posledice u krivičnom postupku

Nadmoć engleskog u međunarodnom krivičnom pravu stavlja u nepovoljan položaj svakog učesnika u postupcima pred njegovim pravosudnim institucijama kome oni nisu maternji. Pravo ima posebnosti na ravni sintakse, ali i semantike i leksike nekog jezika.⁴⁴ Ne samo da se vladajuća vrednosna svest prenosi na jezik kojim su izražene pravne norme, kako je izneto u prethodnom delu rada, već se jezikom prenosi i argumentativna logika koju koriste subjekti postupka.⁴⁵ Stoga nepoznavanje jezika vodi nepoznavanju prava, sa svim štetnim posledicama koje iz

41 Security Council, *Resolution 827 (1993)*: www.icty.org/sections/LegalLibrary/StatuteoftheTribunal, 10. decembar 2011. godine.

42 Iako, strogo uzevši, Rimski statut ne zahteva od država potpisnica da ga preuzmu u svoja zakonodavstva, već samo da sarađuju sa Sudom na način uređen glavom IX statuta, do sada je 65 država donelo različite zakone o saradnji sa Međunarodnim krivičnim sudom. U 35 država u toku je izrada predloga sličnih zakona: *Coalition for International Criminal Court, Full Chart on the Status of Ratification and Implementation of the Rome Statute and the Agreement on Privileges and Immunities*: <http://www.coalitionfortheicc.org/?mod=download&doc=12199>, 10. novembar 2011. godine.

43 „Latino-američki krivični zakonici odražavaju izvore – španske, francuske, italijanske – kojima su se služili njihovi autori.“: Ž. Pradel /2009/: op. cit., str. 124, podnožna napomena 422.

44 S. Vujanović /1993/: O mogućnosti primene lingvistike u sudskom postupku, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 3–4, str. 364.

45 N. Visković /1989/: op. cit., str. 156.

toga proishode.⁴⁶ Tu naročito zaslužuje da se istakne nepoznavanje pravničkog jezika (jezika primene prava), jer ono vodi nesnalaženju u postupku:

„...budući da je on (pravnički jezik, prim. B. R.) jezgro pravničkog diskursa i glavni nosilac značenja i funkcija pravnog poretka.“⁴⁷

Ovaj problem se pojavljuje u naročitoj dimenziji kada se koristi engleski kao radni jezik u institucijama međunarodnog krivičnog pravosuđa. Kod njege postoji posebno izražena razlika između uobičajenog i pravničkog jezika, koja nameće naročitu potrebu za njegovim pojednostavljenjem i uprošćavanjem.⁴⁸ Zato prevodi sa engleskog, koliko god bili dobri, teško mogu da uhvate suštinu pravničkog jezika.⁴⁹ Pravo, jednostavno rečeno, mora da bude i mišljeno na jeziku na kome je napisano odnosno na jeziku na kome se primenjuje.⁵⁰

Procesni subjekt kome je bliska uloga u postupku koju ima u svojoj kulturi, lako može da se nađe zbunjen u drugoj ulozi.⁵¹ Tako je uloga sudija u anglosaksonskoj kulturi i njoj svojstvenom pravu daleko snažnija u stvaranju prava i njegovim promenama. Istovremeno daleko je slabija u samom postupku. Sudija je tu, načelno rečeno, pasivan i nadgleda izvođenje dokaza drugih procesnih subjekata, dok je na kontinentu aktivan i učestvuje u izvođenju dokaza. Iz ovoga logično sledi da postoje jezici (kao što je engleski) i njima svojstveno pravo u kojima optuženi vodi svoju istragu, jer sudija to neće učiniti za njega, i one u kojima je tako nešto potpuno strano, jer sudija u njima učestvuje u izvođenju dokaza.

46 Francuska već nekoliko decenija zabranjuje prinudnim normama korišćenje stranih reči naročito iz engleskog u oblasti privrednog prava: N. Visković /1989/: ibid., str. 28–29; Nemačka je još u drugoj polovini XIX veka osmislila ustanovu „čistača jezika“ (sprachreiniger). To su bili jezikoslovci čiji je zadatak bio da očiste jezik pravnih akata od stranih reči i izraza, i da smisle nemačke reči kao zamene: L.J. Kordić /2008/: op. cit., str. 279.

47 N. Visković /1989/: op. cit., str. 29.

48 S. Taboroši /2006/: op. cit., str. 33–34.

49 Paragraf 145 Presude u slučaju Akajesu govori o teškoćama, sa kojima se suočavao Ruandski tribunal, da organizuje suđenje na svojim službenim jezicima, engleskom i francuskom, ljudima koji govore samo službeni jezik, koji se koristi u Ruandi, kinjarvanda: „...sintaksa i svakodnevni oblici izražavanja na kinjarvanda jeziku su složeni i teško se prevode u engleski i francuski.“: ICTR, Chamber I, *Judgement, The Prosecutor vs Jean-Paul Akayesu*, para. 145, <http://www.unictr.org/Cases/tabid/127/PID/18/default.aspx?id=4&mnid=4>, 26. decembar 2011. godine. Sudsko veće je na kraju moralo da uposlji veštaka-lingvistu, dr Matijasa Ružindanu, da objasni značenje pojedinih izraza na kinjarvanda jeziku.

50 U vezi sa prevodom Austrijskog građanskog zakonika koji je urađen kao predosnova za jugoslovenski građanski zakonik, Marković je napisao da se vidi da Zakonik „nije mišljen na našem jeziku i od našeg čoveka“: Božidar Marković /1931/: str. 28; „Kada je život stvorio nove uslove, nepredviđene ili nedovoljno predviđene zakonom, tada je sudija dužan tako da postupi, kako mu naređuje savest, oslonjena na poznavanje zakona i istraživanja živog prava, koje se taji u ubedenjima i običajima društva, u kojem dela, mora biti krv njegove krvi, kost njegove kosti, mora ne samo tako isto misliti, kao ono, i govoriti tim istim jezikom, ali takođe tako isto osećati, patiti, želiti, imati iste tradicije, uspomene, želje i ideale.“: A. Mogilnicki /1923/: *Ogolne zasady prava*, Warszawa, p. 26, navedeno prema: T. Podgorac, op. cit., str. 144, podnožna napomena 24.

51 „Sudija došljak nikad ne oseća duh društva, kojem ima da sudi; mada bio najvestiji i najsavesniji, uvek će suditi rđavo, jer nikada neće umeti razlokovati, šta je u datom društvu pravilno pravo. I pored najbolje volje, mora naneti društvu više zla no dobra.“: Aleksander Mogilnicki, p. 26, navedeno prema: Todor Podgorac /2006/: op. cit., str. 144, podnožna napomena 24.

5.2. Posledice u sadržaju prava

Različiti jezici prava nose sa sobom različita pravna načela,⁵² izvore prava ili način i organizaciju postupka. Dovoljno je pomenuti različit domašaj načela zakonitosti, različit položaj običaja kao izvora prava ili različite uloge procesnih subjekata u dve velike porodice pravnih sistema: anglosaksonskoj (gde je jezik prava engleski) i evropskoj kontinentalnoj. Analogija je način na koji se stvara krivično pravo kod anglosaksonaca, dok je na kontinentu zabranjena načelom zakonitosti. Običaj je izvor krivičnog prava u jednoj, a nije u drugoj porodici pravnih sistema.

U engleskom jeziku anglosaksonske porodice pravnih sistema odredbe u zakonima su konkretnije i više tehničke, a u jezicima evropsko-kontinentalne (nemački, francuski itd.) više apstraktnije i systemske.⁵³ Ovo stoga što je osnovni postupak normiranja (legislativne tehnike) u evropsko-kontinentalnoj porodici pravnih sistema generalizirajuća apstrakcija, za razliku od anglosaksonske porodice gde je nadmoćni postupak kazuistika.⁵⁴ Evropsko-kontinentalna porodica pravnih sistema koja je nastala na tradicijama rimskog prava, ima kao uzor poslovično sažet i vremenski stabilan pravnički jezik, čiji su najbolji savremeni jezički izrazi velika ozakonjenja prava XIX veka.⁵⁵ Engleski jezik, jednostavo rečeno, nema takve uzore. Kazuistiku, legislativnu tehniku koja ga krase, odlikuje temeljno opisivanje slučaja koji se želi zahvatiti normom, usled čega su norme preopširne, složene i dugačke. Ona se, preko engleskog jezika, preslikava i u međunarodno krivično pravo.⁵⁶ Kao primer njegovog lošeg uticaja u međunarodnom krivičnom pravu navešćemo zvanični naziv Haškog tribunala, koji ima 26 reči engleskog jezika u jednoj rečenici.⁵⁷ Drugi primer je odredba zločina protiv čovečnosti u Rimskom statutu koja ima, ni manje ni više, ravno 584 reči engleskog jezika u samo 3 rečenice. Nema sumnje

52 Weber na 1500 strana izlaže različite načine, na koji sudska praksa u Nemačkoj tumači načelo savesnosti i poštenja iz člana 242. BGB: W. Weber /1961/: *Treu und Glauben*, Berlin, navedeno prema: N. Visković /1989/: op. cit., str. 66.

53 N. Visković /1989/: *ibid.*, str. 34–35.

54 „...pravnim sistemima common law porodice... ...vidljive su zajedničke karakteristike...Prva važna karakteristika je **kazualnost** za razliku od apstraktnosti romansko-germanske porodice pravnih sustava. ...nastao kao aktivnost sudaca na rješavanju pojedinih konkretnih sporova, common law nije težio uspostaviti sustav normi načelnog karaktera za rješavanje odnosa *pro futuro*.“: I. Josipović /1998/: *Uhićenje i prítvor*, Zagreb, str. 6–7.

55 N. Visković /1989/: op. cit., str. 92.

56 U vezi sa krivičnim delima protiv čovečnosti i međunarodnog prava iz glave XVI OKZ, Stojanović piše: „...neka krivična dela nisu u potpunosti formulisana u skladu sa standardima krivičnog prava jer su mehanički preuzete određene odredbe međunarodnih konvencija... ...Zbog toga se primećuje i korišćenje neujednačene zakonodavne tehnike prilikom formulisanja ovih krivičnih dela koja idu od **kazuistike**, gde se pre svega nabroja veliki broj oblika radnje izvršenja koji se delimično podudaraju, ili su nedovoljno određeni...“: Z. Stojanović, Obrad Perić /2005/: *Krivično pravo – posebni deo*, Beograd, str. 34–35; Van der Wilt smatra da je svaka „administracija krivičnog pravosuđa kazuistička uzevši u obzir okolnosti pojedinih slučajeva u njihovom političkom, istorijskom i pravnom okruženju.“ Međunarodna krivična dela nisu imuna na tu kazuistiku: H. van der Wilt /2008/: *Equal Standards? On the Dialectics between National Jurisdictions and the International Criminal Court*, *International Criminal Law Review*, no. 1–2, p. 233.

57 „The International Tribunal for the Prosecutions of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the Former Yugoslavia since 1991.“

da bi drugačija legislativna tehnika dala bolji normativni ishod.⁵⁸ Bolje norme su, svakako, prijemčivije za adresate.⁵⁹ Izuzetno je pronicljivo mišljenje da postoji veza između složenosti jezika prava i faze u razvoju pravnog poretka koji ga je iznedrio. Što je neki pravni poredak u kasnijoj fazi razvoja, to je jezik njegovog prava složeniji i manje razumljiv.⁶⁰

5.3. Posledice u delotvornosti međunarodnog krivičnog prava

Međunarodno krivično pravo nema mogućnosti da bude delotvorno ako ne uspe da raširi svest o sistemu vrednosti na kojem je osnovano.⁶¹ Kako će raširiti tu svest kada se, između ostaloga i zahvaljujući nadmoći engleskog jezika u međunarodnom krivičnom pravu, njeno sadašnje ustrojstvo, ali još više ustrojstvo međunarodnog krivičnog pravosuđa, može, u kulturnom smislu, opisati kao „zapadnjačko“?⁶² Ako se i stavi na stranu pitanje da li je ova tvrdnja tačna, pripadnici nekih od najvećih kultura (kultura u smislu civilizacije) sveta, kao što su islamska, indijska i kineska, vide rad tribunala i Međunarodnog krivičnog suda upravo na ovaj način.⁶⁴ Ovo nije novost. Odavno su poznate temeljne razlike između dalekoistočnih, s jedne strane, i evropskih ili anglosaksonskih porodica pravnih sistema, s druge strane.⁶⁵ Zaključak je da generalnopreventivno dejstvo međunarodnog krivičnog prava

58 „...svaki član treba da sadrži potpunu misao... ..i da sažeto izražava svoj sadržaj... ..stil treba da je normativan, a ne narativan“: M. Marjanović /2006/: op. cit., str. 127.

59 Davno je rečeno da ako se ne pomuči pisac, mučiće se čitaoci: J. Radišić /1982/: O nejasnoćama i greškama u jeziku zakona i stručne pravne literature, *Advokatura*, br. 2, str. 37.

60 Stanojević je taj zaključak izveo poredeći, između ostaloga, jezik Zakona XII tablica iz V veka p.n.e. i Justinijanovu *Constitutio tanta* iz VI veka n.e.: O. Stanojević /1982/: Može li danas u socijalističkoj Jugoslaviji zakon da bude kulturni spomenik, *Advokatura*, br. 2, str. 39–43.

61 Meron drži da je „stvaranje kulture vrednosti nezamenljivo“ za suzbijanje međunarodnih krivičnih dela: T. Meron /2000/: The Humanization of Humanitarian Law, *The American Journal of International Law*, no. 2, p. 278.

62 K. Ambos /2010/: The International Criminal Law at The Crossroads: From Ad Hoc Imposition to a Treaty-Based Universal System – in: *Future Perspectives on International Criminal Justice* (C. Stahn & L. van den Herik ed.), The Hague, p. 177; May ovaj pristup naziva „zapadnjačka pristranost“: L. May /2005/: *Crimes Against Humanity: A Normative Account*, Cambridge, p. 175; Duttwiler način na koji Tribunal u Hagu pristupa uporednopravnim analizama naziva „zapadnjačke tendencije“: M. Duttwiler /2006/: Liability for Omission in International Criminal Law, *International Criminal Law Review*, no. 1, p. 29.

63 Suprotan stav zauzima Fichtelberg. On smatra da međunarodno krivično pravo iako liberalan jeste univerzalan pravni sistem. To ne znači da su njegove vrednosti „eurocentrične“ u svom karakteru. Liberalizam nije svojstvo određene kulture ili društva: A. Fichtelberg /2008/: Liberal Values in International Criminal Law, *Journal of International Criminal Justice*, no. 1, p. 13.

64 Dosta arapskih zemalja doživljava Sud kao „zapadnjački“. Potpuno o načinu na koji arapske zemlje doživljavaju Međunarodni krivični sud videti tekst: A. Maged /2008/: Arab and Islamic Shari'a Perspectives on the Current Systems of International Criminal Justice, *International Criminal Law Review*, no. 3, p. 477–507; Kina isto. O odnosu Kine prema Međunarodnom krivičnom sudu: L. Jianping & W. Zhixiang /2005/: China's Attitude Towards the ICC, *Journal of International Criminal Justice*, no. 3, p. 616; Indija, takođe, vidi ovaj Sud kao „zapadnjački“. O odnosu Indije prema Međunarodnom krivičnom sudu: U. Ramanathan /2005/: India and the ICC, *Journal of International Criminal Justice*, no. 3, p. 627–634.

65 „...u nekim tačkama, azijski pravni sistemi [su] ili potpuno neprihvatljivi ili nerazumljivi za sisteme anglosaksonskog ili evropskokontinentalnog prava, čak i kada su u pitanju pravni sistemi

jedva da postoji zahvaljujući, između ostaloga, nadmoći engleskog jezika i njegove kulturne poruke.

6. NEDOUMICE NA KOJE NAILAZI SVAKI NADMOĆNI JEZIK U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU

Prva posledica proizlazi iz određene mere strukturalne razlike između jezika pojedinih porodica pravnih sistema: evropsko-kontinentalne, anglosaksonske ili šerijatske,⁶⁶ ali i jezika različitih pravnih poredaka unutar pojedinih porodica.⁶⁷ Nekad su te razlike tolike da niti jedan prevod ne može da ih prevaziđe.⁶⁸ Usled toga mnogi pravni izrazi koji se koriste u jednom pravnom poretku potpuno su nepoznati u drugom.⁶⁹ Moguć je i obrnut slučaj. Dva ravnoglasna, jednaka jezička izraza imaju delimično ili potpuno različito značenje, svaki u svom pravnom poretku.⁷⁰

Drugi razlog zbog kojeg bi bilo koji nadmoćni jezik, a ne samo engleski koji trenutno okupira taj položaj, međunarodnog krivičnog prava teško mogao da bude jasan, kratak ili sažet je i nedostatak široko prihvaćenih i istovrsnih moralnih i običajnih pravila u međunarodnoj zajednici. Zakonodavac u prosečnom unutrašnjem krivičnom pravu uvek računa na podršku ovakvih vanpravnih normi nesumnjivog vrednosnog sadržaja u čijem okruženju može lakše, jasnije, sažetije i jezgrovitije da se izražava.⁷¹ Tvorcu norme na međunarodnoj ravni nedostaje i podrška celine usklađenog pravnog sistema iz kojeg, u određenoj meri, izvire značenje nekog pojma.⁷²

Nerazvijenost pravne nauke u polju međunarodnog krivičnog prava zaslužuje da bude označena kao treći uzrok nejasnoća u svakom jeziku koji bi imao položaj nadmoćnog u njemu. Pravna nauka u ovoj oblasti nije dovoljno razvijena da ima jasno određene i međusobno izvedene pojmove o svim društvenim, vrednosnim i normativnim dimenzijama stvarnosti koju želi da obuhvati. Usled toga nije sposobna da putem sistematizacije pravnih normi u pravne institute, utiče na logičko-semantičko uređenje normativnog jezika međunarodnog krivičnog prava.⁷³

visokorazvijenih i visokocivilizovanih sistema azijskog tipa, kao što je slučaj sa Japanom.“: M. Dundić /1988/: op. cit., str. 20.

66 N. Visković /1989/: op. cit., str. 31.

67 L.J. Kordić /2008/: Problemi razumijevanja i prevođenja pravnog teksta – objavljeno u: *Istraživanja, izazovi i promjene u teoriji i praksi prevođenja* (priređili V. Karabalić, V. Omazić), Osijek, str. 292–293.

68 „Elasticitet izraza u fomuli ima svoje granice i dođe trenutak kad novo vino učini da poprskaju stare duge [stara burad].“: G. Moren, *Pobuna fakata protiv kodeksa*, Monpelje, navedeno prema: D. Janković /1931/: op. cit., str. 5.

69 L.J. Kordić /2008/: op. cit., II, str. 292–293.

70 „...većina osnovnih pojmova iz kojih se sistem prava razvija nije proistekao iz identične pravne prakse... ..tako se i sadržina pojma čak i kada je ravnoglasan... ..nije podjednako shvatala.“: S. Taboroši /2006/: op. cit., str. 31.

71 N. Visković /1989/: op. cit., str. 97.

72 „Tako se, čak i kod izvornih pojmova, poput prava na život ili osnovnih individualnih sloboda, suočavamo sa činjenicom da se oni nesporno identifikuju samo u okviru porodice pravnih sistema, koja se razvila u uslovima međusobne nacionalne povezanosti, interakcije i zajedničkih temeljnih kulturnih vrednosti.“: S. Taboroši /2006/: op. cit., str. 31.

73 N. Visković /1989/: op. cit., str. 108.

Još jedna od posledica nepoznavanja jezika opštenja u međunarodnom krivičnom pravu je smanjena mogućnost njegovog preventivnog delovanja.⁷⁴ Kako će norme međunarodnog krivičnog prava preventivno delovati, ako ne postoje na jeziku mogućih izvršilaca međunarodnih krivičnih dela,⁷⁵ pa samim tim nisu usaglašene sa vrednosnim ustrojstvom kulture kojoj jezik pripada? Norme krivičnog prava iza kojih ne stoji etička saglasnost u društvu u kojem treba da važe uvek će doživeti otpor jednog dela adresata.^{76 77} Pri tome treba voditi računa da se ne stvori druga vrsta problema. Naglašavanjem tehničke dimenzije jezičkog toka opštenja u pravu, može da dođe do zanemarivanja jednako važne vrednosne dimenzije prava.⁷⁸

Ne treba zaboraviti ni još jedno dejstvo nepoznavanja jezika prava u međunarodnom krivičnom pravosuđu. U ovakvim slučajevima suđenja pred institucijama međunarodnog krivičnog pravosuđa traju nekoliko puta duže nego što bi inače bilo potrebno, jer je neophodno simultano prevoditi.⁷⁹

Naročito je štetno nepoznavanje, ne samo jezika prava, nego i pravničkog jezika, jezika postupka, jer je on glavni izraz kulturnog identiteta zajednice koja ga koristi, i obeležje njene pravne kulture.^{80 81} Pravosuđe se smatra za jezički najkonzervativniji deo pravne delatnosti jer teži da očuva staleške tradicije i sopstvenu nezavisnost.⁸² Usled toga jurisprudencija teži da održi veliki broj starih jezičkih

74 Ova pojava nije odlika samo krivičnog prava. Janković piše da je Srpski građanski zakonik iz 1844. godine, obzirom da je bio prilagođeni prevod Austrijskog građanskog zakonika, bio izuzetno stran „narodnom biću“, ali ono ipak nije bilo apsorbavano postavkama zakona, već se desilo upravo suprotno. Kroz jedan vek primene „narodno duhoborstvo“ je menjalo Zakonik prema svojim potrebama: D. Janković /1931/: op. cit., str. 3.

75 H. Kreicker /2005/: National Prosecution of Genocide from a Comparative Perspective, *International Criminal Law Review*, no. 3, p. 326.

76 N. Visković /1989/: op. cit. str. 97.

77 Ovaj zaključak se ne odnosi smo na krivično pravo. U ukazu o proglašenju Austrijskog građanskog zakonika od 1. juna 1811. godine stoji i sledeće: „Ako građanima hoće da se ulije vera u osigurano uživanje njihovih privatnih prava, zakoni građanski treba da budu ne samo u skladu sa opštim načelima pravice, već i da su određeni prema naročitim odnosima stanovnika, da su obnarodovani na jeziku koji im je poznat.“, navedeno prema: D. Janković /1931/: op. cit., str. 5.

78 N. Visković /1989/: op. cit., str. 25.

79 „...prevođenje sudskih postupaka na tri jezika, poimenično kinjarvanda, engleski i fransuski, zajedno sa kulturnim i jezičkim nedoumicama i jedinstvenim odlikama razumevanja pitanja na kinjarvandi, prouzrokovale su da postupci traju tri puta duže nego da su vođeni na jednom jeziku.“: ICTR, *Seventh Annual Report of the ICTR to the General Assembly and the Security Council of the United Nations*, UN doc. A/57/163-S/2002/733, 2 July 2002, para. 17, p. 4, <http://www.unictr.org/tabid/117/default.aspx>, 20 decembar 2011. godine; Treba se samo setiti koliko je praktičnih problema izazivala službena upotreba jezika i pisma svih naroda i narodnosti u parničnom postupku u bivšoj SFRJ. Više o tome kod: B. Arsenov /1977/: Jezik u postupku po novom ZPP, *Glasnik AKV*, br. 12, str. 21–24.

80 R. Lukić /1992/: *Sistem filozofije prava*, Beograd, str. 483.

81 Stručnjaci za jezik ne poznaju podelu na jezik prava, kao jezik normi, i pravni jezik, kao jezik postupka, koje se pravници i dalje drže. Oni će jezik podeliti prema stilovima gde je administrativno – pravni jedan od stilova. On se dalje deli na nekoliko podstilova: zakonodavni, poslovni, diplomatski, individualno – potvrdni i korespondencijski: M. Luković /2006/: Srpski pravni jezik, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, br. 3–4, str. 1534–1535.

82 N. Visković /1989/: op. cit., str. 41.

oblika i arhaičnih izraza koje mogu da poznaju samo pravnici sa temeljnim obrazovanjem u jednom jeziku, a koje je moguće prevazići samo čvršćom povezanošću dve nauke: one o jeziku i one o pravu.⁸³ Upravo ove stručne, pravničke, pojmove ljudi kao subjekti pravnog postupka manje razumeju, u poređenju sa izrazima opšteg jezika koje koristi pravo. Razlog za to je činjenica da izraze opšteg jezika i inače koriste u već poznatim i dobro osnovanim društvenim odnosima pa ih lako razumeju tumačeći ih u okruženju jezika u kome se nalaze.^{84 85}

Krivično pravo je, u poređenju sa drugim granama prava, naročito podložno ovim kritikama.⁸⁶ Ovo stoga što je on za razliku od više „tehničkih“ pravnih grana koje su upućene uskom krugu primalaca (pravo krivičnog, građanskog ili upravnog postupka, saobraćajno ili pravo bankarstva, međunarodno pravo) „popularnija“ pravna grana, sa pojmovima koje se upućuju širokom krugu adresata.⁸⁷ Tako su arhični izrazi i stari jezički oblici jednog jezika još teži za prijem prosečnog subjekta prava u drugom jeziku.⁸⁸ Na ovo treba dodati posebnosti jezičkog stila različitih istorijskih, kulturnih i nacionalnih pravnih tradicija koje se dobro razumeju samo u njima odgovarajućem jezičkom okruženju.⁸⁹ Ovo okruženje u međunarodnom krivičnom pravu, budući da se ono koristi engleskim jezikom, ne postoji, što je već obrazloženo.

Ne treba zaboraviti ni ideološku dimenziju jezika prava.⁹⁰ Ova osnova jezika prava je, takođe, strana subjektima kojima radni jezik postupka nije maternji. Stanje je još lošije kada je ova osnova jezika prava nejasna i neodređena kao što jeste slučaj u međunarodnom krivičnom pravu koje nema jednu jasnu pravnu politiku.⁹¹ Ne-

- 83 Luković se zalaže za čvršću povezanost „...poslenika iz pravne i jezičke struke u svakom pogledu...“: M. Luković /2006/: op. cit., str. 1551.
- 84 N. Visković /1989/: op. cit., str. 66.
- 85 Tako Maurović smatra da i veoma bliski jezici kao što su oni koji govore Slovenci, Hrvati i Srbi imaju svoje zasebne terminologije: I. Maurović /1932/: Duh i jezik zakona, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, br. 1, str. 3.
- 86 Kao dobar primer treba uzeti akt pod nazivom „Ispravke KZ SFRJ“ iz 1977. godine kojim su urednici KZ-a sve novine stručnih naziva u tekstu zakona koje su došle iz hrvatskog jezika, ispravili tako da je stručno nazivlje u srpskom ostalo nadmoćno u zakonu. Tada su ispravljani pojmovi počinitelj u učinilac, nemarnost u nehat, progon u gonjenje, premetačina u pretraga, prisila u prinuda, ovisnost u zavisnost, i mnogi drugi: *Ispravka KZ SFRJ*, Službeni list SFRJ, broj 56, 1977.
- 87 N. Visković /1989/: op. cit., str. 68.
- 88 Luković piše da pravnici imaju obavezu da proučavaju osobine jezika na kome primenjuju norme i to ne samo u sferi leksike, nego i morfologije, sintakse i semantike tj. gramatike i stilistike: M. Luković /2006/: op. cit., str. 1535.
- 89 N. Visković /1989/: op. cit., str. 109–110; Kao lep primer prethodne tvrdnje možemo uzeti poetičnost nemačkog pravničkog jezika za koju Grimm smatra da dolazi iz germanskog narodnog jezika prava: J. Grimm /1816/: Von der Poesie im Recht, *Zeitschrift fuer geschichtliche Rechtswissenschaft*, Band II/1816, navedeno prema: Lj. Kordić /2008/: op. cit., I, str. 282.
- 90 Više o tome kod: N. Visković /1989/: op. cit., str. 124–132; „Pravna terminologija je ideološki ustrojena.“: S. Savić, S. Konstantinović-Vilić, N. Petrušić /2006/: Jezik zakona – karakteristike i rodna perspektiva – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Kragujevac, str. 59.
- 91 „Dominantna ideologija ima svoju dominantnu (pravnu, prim. B. R.) terminologiju.“: M. Mladenović /1982/: op. cit., str. 43.

jasna i neodređena ideološka osnova pravne norme rađa i nejasan i neodređen jezik na kome se ona izražava,⁹² što dovodi u nedoumicu i one kojim je taj jezik maternji.

7. RAZLIKE IZMEĐU JEZIKA KOJI IMAJU I ONIH KOJI NEMAJU PISMO U MEĐUNARODNOM KRIVIČNOM PRAVU

Međunarodno krivično pravo ima nameru da postane nesporna i univerzalna veličina celog sveta. Takve namere nije moguće ostvariti, a da se ne uzmu obzir ogromne civilizacijske razlike između različitih delova sveta i različitih kultura u njima.

Velika je razlika između kultura koje poznaju samo jezik, i onih koje pored jezika poznaju i pismo, u pogledu načina opštenja u društvu, kako u vremenu tako i u prostoru. Ukoliko su neke kulture preovladavajuće usmene, a ne pisane, odnosno imaju samo govorni jezik kao sredstvo za opštenje, to može da stvori nesagledive probleme u vezi sa važenjem, primenom i uopšte položajem međunarodnog krivičnog prava u onim društvima koja ne poznaju pismo.

Kulture koje su razvile pismo poznaju više civilizacijskih dostignuća, naprednih tehnologija, postupaka ili predmeta materijalnog života, ali što je najvažnije poznaju pismena kao materijalizovan oblik prava.⁹³ Stoga je prirodno da njihov pripadnik odrastanjem stiče više veština ili znanja u oblasti prava, nego pripadnik kulture koja ne poznaje pismo. Ukoliko se krivični postupak uredi u skladu sa obrascima znanja i vrednosti koji važe kao neophodni za kretanje kroz život u pismenim kulturama, onda će pripadnik ostalih kultura imati problem da se u njima snađu.⁹⁴ Tako se u vrednosnom ustrojstvu usmenih kultura izjava nekog lica, bilo o njenom posrednom ili neposrednom saznanju, uvažava u istoj meri.⁹⁵ Razlog je taj što je usmeno saopštavanje skoro isključivi način, ne samo opštenja ljudi unutar te kulture, već i prenošenja znanja odnosno pamćenja.⁹⁶ Iz ovog razloga se dešava da se veštine, znanja ili vrednosti koje su u nekim slučajevima neophodne da bi se čovek kre-

92 Pavlović ovo piše u vezi sa pravnim jezikom koji se stvarao od uvođenja samoupravljanja u bivšoj Jugoslaviji 1953. godine: M. Pavlović /2006/: *Kratka istorija srpskog pravnog jezika* – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priređio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Kragujevac, str. 25.

93 Nikola Visković /1989/: op. cit., str. 45.

94 Advokati (zastupnici) su nastali iz potrebe da se tačno izgovaraju sudske formule u postupku, što je prost svet sa prosečnim poznavanjem jezika teško uspevao: M. Veber /1976/: *Privreda i društvo*, Beograd, str. 425, navedeno prema: Melita Dundić /1988/: op. cit., str. 14; „Stil [zakona] zavisi od stanja... ..kulture jednog društva.“: Lj. Jović /1995/: op. cit., str. 27.

95 Paragraf 155 Presude u slučaju Akajesu govori o ovom problemu. Kultura naroda u Ruandi je preovlađujuće usmena (većina stanovništva je nepismena) i u njoj ljudi u pravilu ne vode računa o razlici između saznanja iz prve i druge ruke: ICTR, Chamber I, *Judgement*, The Prosecutor vs Jean-Paul Akayesu, para. 155, <http://www.unictr.org/Cases/tabid/127/PID/18/default.aspx?id=4&mnid=4>, 26. decembar 2011. godine.

96 Diamond piše da su u nepismenim društvima stari ljudi od neprocenjive važnosti kao prenosioci celokupnog znanja: J. Diamond /2006/: *The Third Chimpanzee: The Evolution and Future of the Human Animal*, New York, London, Toronto, Sydney, p. 133.

tao kroz krivični postupak, kao što su sposobnosti da se prepozna i razume video, zvučna ili grafička predstava, podložne kulturnim odnosno civilizacijskim razlikama u polju jezika.⁹⁷

Budući da je jezik prava izrazito „tehnički“ jezik i poseban u toj meri da se značajno odvaja od običnog govornog jezika,⁹⁸ poznavanje ne samo jezika, već i pisma i sa njim pratećih veština, sredstava i znanja, jeste potrebno da bi se delovalo u jednoj pravosudnoj ustanovi međunarodnog krivičnog prava.⁹⁹

8. ZAKLJUČAK

Iz razloga koji prevazilaze zadatak postavljen u uvodu ovog rada, ali i metodoloških mogućnosti pravne nauke, jezik anglosaksonske porodice pravnih sistema – engleski – jeste nadmoćan jezik međunarodnog krivičnog prava.

Ovo stanje nosi sa sobom čitav niz posledica.

Sa određenim jezikom prava stiže i određeno pravo, pravna načela, izvori prava i njihov poredak ili način i organizacija postupka. Usled svega nabrojanog nepoznavanje jezika međunarodnog krivičnog prava vodi nepoznavanju ovog prava sa svim štetnim posledicama koje iz toga proishode. Naročito kod engleskog postoji posebno izražena razlika između uobičajenog govornog i pravničkog jezika koju prevodi teško mogu da prevaziđu. Pravo, jednostavno rečeno, mora da bude i mišljeno na jeziku na kome je napisano odnosno na jeziku na kome se primenjuje. Ovde naročito treba pomenuti kazuistiku, legislativnu tehniku engleskog kao nadmoćnog jezika međunarodnog krivičnog prava, koja je odgovorna za prilično složene, zamršene, dugačke i često nerazumljive odredbe međunarodnog krivičnog prava.

Osim problema koje izaziva engleski kao nadmoćan jezik međunarodnog krivičnog prava, svaki jezik u njegovom položaju bi istrpeo odsustvo podrške kako celine usklađenog pravnog sistema, tako i celine razvijene pravne nauke. Iz prve bi, u određenoj meri, izvivala značenja pravnih pojmova, a druga bi putem sistematizacije pravnih normi u pravne institute uticala na logičko i semantičko uređenje jezika međunarodnog krivičnog prava. Nepostojanje jednog jezika opštenja kod adresata međunarodnog krivičnog prava stvara i manju mogućnost njegovog poznavanja i usvajanja etičke poruke koju nosi što, samim tim, smanjuje mogućnost generalno-preventivnog delovanja.

Međunarodno krivično pravo nema jednu jasnu i doslednu pravnu politiku što ideološku osnovu međunarodne krivičnopravne norme čini nejasnom i neodređenom. Ovo neposredno vodi nejasnom i neodređenom jeziku na kome se ona izražava. Svaki pravnički jezik odnosno jezik postupka, a engleski je ovde naročit primer, gradi se kao izrazito arhaičan staleški jezik. Posebnosti njegovog jezičkog stila koje

97 Paragraf 156 Presude u slučaju Akajesu govori o zapažanju sudskog veća da se svedoci „neiskusni“ sa kartama, filmovima ili grafičkim predstavama geografskih odrednica i da ono neće izvući niti jedan zaključak o verodostojnosti svedoka na osnovu njihovog „stanja“ ili njihovog „okolišanja“ prilikom davanja odgovora: ICTR, Chamber I, *Judgement*, The Prosecutor vs Jean-Paul Akayesu, para. 156, <http://www.unict.org/Cases/tabid/127/PID/18/default.aspx?id=4&mnid=4>, 26. decembar 2011. godine.

98 N. Visković /1989/: op. cit., str. 125.

99 J. Almqvist /2006/: op. cit., p. 747–748.

vode poreklo iz različitih istorijskih, kulturnih i nacionalnih pravnih tradicija dobro se razumeju samo u njima odgovarajućem jezičkom okruženju.

Ovaj rad kao zaključak može da istakne i da je jedan deo nedoumica koje izaziva jezička monolitnost međunarodnog krivičnog prava, bilo u vidu nadmoći engleskog ili nekog drugog jezika, nije moguće prevazići. Stoga temeljno rešenje za oživljavanje međunarodnog krivičnog prava, vrlo verovatno, ne leži u njegovoj međunarodnoj, već unutrašnje pravnoj dimenziji. Tom rešenju su bili skloni pisci Rimskog statuta kada su se opredelili za načelo upotpunjavanja (komplementarnosti) nadležnosti Međunarodnog krivičnog suda sa nadležnošću država članica. Primena međunarodnog krivičnog prava putem unutrašnjih pravnih poredaka ne nailazi na najveći deo problema, koje nadmoć bilo kojeg jezika prava, a naročito engleskog, nad bilo kojim drugim jezikom nužno nosi sa sobom.

Ako sadašnji međunarodni legislator ima nameru da međunarodno krivično pravo potraje duže od njegovih vojnih pobeda, moraće da se potruži da, na prvom mestu, shvati nedoumice pred kojima se nalaze adresati, kojima je ono upućeno, kada se sretnu sa kulturnom porukom, koju engleski kao nadmoćni jezik ove grane prava nosi. Zatim će morati da pronađe način da ona ne izgleda kao strana i nametnuta inače će, da se upotrebi jedna Kelzenova misao, engleski postati **jezik moćnika**.¹⁰⁰ A to je upravo sada slučaj. Usled toga ishod pomenutog susreta jeste odbijanje, odbacivanje i na kraju, možda, sukob. Uveren u bezgranični primat svog jezika i kulture, međunarodni legislator ovako nešto nije nikad pokušao, što je, možda i nepovratno, narušilo svest o vrednosti potrebe poštovanja međunarodnog krivičnog prava.

LITERATURA

- Allain J. /2009/: Book Review, E. Decaux, *Les forms contemporaines des l'esclavage*, Martinus Nijhof Publishers, Leiden p. 16-17, *European Journal of International Law*, 2
- Almqvist J. /2006/: *The Impact of Cultural Diversity on International Criminal Proceedings*, *Journal of International Criminal Justice*, 3
- Ambos K. /2010/: The International Criminal Law at The Crossroads: From Ad Hoc Imposition to a Treaty-Based Universal System – in: *Future Perspectives on International Criminal Justice* (C. Stahn & L. van den Herik ed.), T. M. C. Asser Press, The Hague
- Arsenov B. /1977/: Jezik u postupku po novom ZPP, *Glasnik AKV*, 12
- Čupić D. /1982/: *Komplikovanost jezika propisa*, *Advokatura*, 2
- Damaska M. /2001/: The Shadow Side of Command Responsibility, *American Journal of Comparative Law*, 3
- Diamond J. /2006/: *The Third Chimpanzee: The Evolution and Future of the Human Animal*, New York, London, Toronto, Sydney
- Dimitrijević V. /1982/: Pravo i stvarnost, *Advokatura*, 2
- Drumbl M. A. /2005/: Pluralizing International Criminal Justice, *Michigan Law Review*, 6
- Dundić M. /1988/: Jezik u pravu, *Glasnik AKV*, 10
- Duttwiler M. /2006/: Liability for Omission in International Criminal Law, *International Criminal Law Review*, 1

100 N. Visković /1989/: op. cit., str. 124.

- Fichtelberg A. /2008/: Liberal Values in International Criminal Law, *Journal of International Criminal Justice*, 1
- Ispravka KZ SFRJ, *Službeni list SFRJ*, broj 56, 1977.
- Janković D. /1931/: Duh i jezik zakona, *Branič*, 1-2
- Jianping L. & Zhixiang W. /2005/: China`s Attitude Towards the ICC, *Journal of International Criminal Justice*, 3
- Jović LJ. /1995/: *Jezik zakona*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Josipović I. /1998/: *Uhićenje i pritvor*, Targa, Zagreb
- Karbonije Ž. /1992/: *Pravna sociologija*, IKZS, Sremski Karlovci
- Kordić LJ. /2008/: Nemački jezik prava s povijesnog gledišta – objavljeno u: *Istraživanja, izazovi i promjene u teoriji i praksi prevođenja* (priredili V. Karabalić, V. Omazić), Sveučilište u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek
- Kordić LJ. /2008/: Problemi razumijevanja i prevođenja pravnog teksta – objavljeno u: *Istraživanja, izazovi i promjene u teoriji i praksi prevođenja* (priredili V. Karabalić, V. Omazić), Sveučilište u Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek
- Kreicker H. /2005/: National Prosecution of Genocide from a Comparative Perspective, *International Criminal Law Review*, 3
- Lukić R. /1992/: *Sistem filozofije prava*, Beograd
- Luković M. /2006/: Srpski pravni jezik, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, 3-4
- Maged A. /2008/: Arab and Islamic Shari`a Perspectives on the Current Systems of International Criminal Justice, *International Criminal Law Review*, 3
- Marjanović M. /2006/: O odnosu jezika i prava kao društvenih pojava – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac
- Marković B. /1939/: *Reforma našeg građanskog zakonodavstva*, Beograd
- Maurović I. /1932/: Duh i jezik zakona, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, 1
- May L. /2005/: *Crimes Against Humanity: A Normative Account*, Cambridge University Press, Cambridge
- Mladenović M. /1982/: Humanizacija i dehumanizacija pravničkog jezika, *Advokatura*, 2
- Meron T. /2000/: The Humanization of Humanitarian Law, *The American Journal of International Law*, 2
- Pavlović M. /2006/: Kratka istorija srpskog pravnog jezika – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Pravni fakultet u Kragujevcu
- Podgorac T. /2006/: Složenost odnosa prava i jezika – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Pravni fakultet u Kragujevcu, Kragujevac
- Poncio A. /1978/: *Jezična proizvodnja i društvena ideologija*, Školska knjiga, Zagreb
- Pradel Ž. /2009/: *Komparativno krivično pravo, Sankcije*, sa francuskog preveo: prof. dr O. Perić, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd
- Radišić J. /1982/: O nejasnoćama i greškama u jeziku zakona i stručne pravne literature, *Advokatura*, 2
- Ramanathan U. /2005/: India and the ICC, *Journal of International Criminal Justice*, 3
- Savić S. /2006/: Konstantinović-Vilić S., Petrušić N., Jezik zakona – karakteristike i rodna perspektiva – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović), Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Pravni fakultet u Kragujevcu

- Stanojević O. /1982/: Može li danas u socijalističkoj Jugoslaviji zakon da bude kulturni spomenik, *Advokatura*, 2
- Stojanović Z., Perić O. /2005/: *Krivično pravo – posebni deo*, izdanje autora, Beograd
- Taboroši S. /2006/: Jezik u pravu – objavljeno u: *Pravo i jezik* (priredio M. Mićović) Zbornik referata sa naučnog skupa održanog u Kragujevcu, Institut za pravne i društvene nauke, Pravni fakultet u Kragujevcu
- van der Wilt H. /2008/: Equal Standards? On the Dialectics between National Jurisdictions and the International Criminal Court, *International Criminal Law Review*, 1-2
- Visković N. /1989/: *Jezik prava*, Naprijed, Zagreb
- Vujanović S. /1993/: O mogućnosti primene lingvistike u sudskom postupku, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 3-4
- Živanović T. /1910/: *Osnovi krivičnog prava: Opšti deo*, Geca Kon, Beograd
- Žugić V. /1989/: Jezik i međunarodni ugovori – praktični problemi, *Glasnik AKV*, 4

Internet izvori

- UNTAET, Regulation No. 2000/11, **On the organization of courts in East Timor**, <http://www.eastimorlawjournal.org/UNTAETLaw/Regulations/Index.html>, 27. jul 2011. godine.
- Rome Statute**, Article 128, http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/99_corr/cstatute.htm, 10. oktobar 2011. godine.
- Security Council, **Resolution 827 (1993)**: www.icty.org/sections/LegalLibrary/StatuteoftheTribunal, 10. decembar 2011. godine
- Coalition for International Criminal Court, **Full Chart on the Status of Ratification and Implementation of the Rome Statute and the Agreement on Privileges and Immunities**: <http://www.coalitionfortheicc.org/?mod=download&doc=12199>, 10. novembar 2011. godine.
- ICTR, Chamber I, **Judgement**, The Prosecutor vs Jean-Paul Akayesu, <http://www.unicttr.org/Cases/tabid/127/PID/18/default.aspx?id=4&mnid=4>, 26. decemabr 2011. godine.
- ICTR, **Seventh Annual Report of the ICTR to the General Assembly and the Security Council of the United Nations**, UN doc. A/57/163-S/2002/733, 2 July 2002, para. 17, p. 4, <http://www.unicttr.org/tabid/117/default.aspx>, 20 decembar 2011. godine

Branislav Ristivojević

Law Faculty, University of Novi Sad

ENGLISH AS DOMINANT LANGUAGE IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

SUMMARY

There is no other answer to the question which language may be considered as the language of the international criminal law than the English language. It is dominant in all the bodies of the international criminal justice, and the majority of the written sources of this field of the law, although they are written and published in various languages, are used in the

English original. By exploring the origins of such a status of the English language, the author easily found the cause to this in the political and economic power of the cultures that are traditionally shaping international relations, primarily Anglo-Saxon culture. If one establishes the connection between certain language and certain law it will necessarily lead him to the conclusion that language affects the spirit of the law, and even more than that. The characteristics of the certain law come with the language; in this case this is the law which belongs to the Anglo Saxon family of the law, characteristic to that language. The consequences that occurred due to the status of English language as a dominant in international criminal law are huge. They can be divided into three groups. The content of this field of the law is extraordinary in the environment, in which the English is a dominant language, and the same conclusion can be made concerning its justice. The very important conclusion is that international criminal law in such a status is inefficient and that because of that the most important role of the criminal law and that is general prevention is invalidated. For the sake of scientific consistency it is important to underline that there are bad consequences of one language being dominant in international criminal law. The last result of this research necessarily brings us to the conclusion that domestic, and not international trials for international crimes, are the only possible answer to all the doubts which occurred due to the language gap between international criminal law and its addressees.

Keywords: international criminal law, international criminal justice, English, language, language of the law, dominance.